

OLAY YAZISI YA DA KURMACA METİN NEDİR?

Kişi, yer ve zamana bağlı olarak bir olayı /durumu ya da olaylar/durumlar zincirini serim, düğüm çözüm planı doğrultusunda anlatan metinlere “**OLAY YAZISI**” ya da “**KURMACA METİN**” denir.

Roman, öykü, masal, fabl, tiyatro, senaryo, efsane gibi edebi türler olaya dayalı kurmaca metinler grubunda incelenir.

Olay yazılarında (kurmaca metinlerde) öyküleyici ve betimleyici anlatımlar kullanılır.

Olay yazıları dört temel öğeden oluşur. Bu dört temel öğeye “**HİKÂYE (ÖYKÜ) UNSURLARI**” da denir

OLAY YAZILARININ ÖGELERİ (HİKÂYE /ÖYKÜ UNSURLARI)

OLAY: olay yazılarında kahramanın başından geçen her şey olayı ifade eder. Kişiler, yer, zaman bu olaya ya da duruma göre şekil alır. Olay yazılarında bir ana olay etrafında irili ufaklı birçok olay bulunabilir.

KİŞİLER

Olayın/durumun oluşmasında etkili olan ya da olayı/ durumu yaşayan kahramanlardır. Bazı olay yazılarında kişiler gerçek hayatta karşılaşılabileceğimiz özelliklere sahipken bazı olay yazılarında kişiler olağanüstü özelliklere sahiptir. Ana kahraman ve yardımcı kahraman olmak üzere iki tür kahraman bulunur.

ZAMAN

Olayın /durumun yaşandığı an, gün, dönem ya da mevsimdir. Olayın /durumun geçtiği zaman aralığı olarak da tanımlayabiliriz.

YER (MEKÂN)

Kahramanların yaşadığı ya da olayın geçtiği ortamdır. Bu ortam bir evin bir odası olabileceği gibi bir mahalle, şehir, ülke... de olabilir.

OLAY YAZILARINDA (KURMACA METİNLERDE) PLAN:

SERİM BÖLÜMÜ: Roman, öykü, masal, efsane gibi kurmaca metinlerde kişilerin ve çevrenin tanıtıldığı, konunun, olayın anlatılmaya başlandığı (**SERİLDİĞİ**) yerdir yani metnin giriş bölümüdür.

DÜĞÜM BÖLÜMÜ: Olayın/ durumun bütün yönleriyle anlatıldığı gelişme bölümüdür. Bu bölümde okuyucuda merak duygusu uyandırabilmek için olaylar düğümlenir, okuyucunun zihninde soru işaretleri oluşur.

ÇÖZÜM BÖLÜMÜ: Düğüm bölümünde düğümlenen olaylar/durumlar bu bölümde tek tek çözülür, Düğüm bölümünde okuyucuda oluşan soru işaretleri ortadan kalkar

OLAY YAZILARINDA (KURMACA METİNLERDE) ANLATICI:

İki tür anlatıcı vardır:

1.KİŞİLİ ANLATIM (KAHRAMAN ANLATICI): Birinci kişili anlatımlarda yazar, kendi başından geçen veya içinde bulunduğu bir olayı/durumu anlatır. Anlatıcı metnin kahramanlarından biridir. 1.tekil ya da çoğul kişili anlatımdır.

Geldim: Gelen kim? Ben: 1. Tekil kişi
Okuduk: okuyan kim? Biz: 1. Çoğul kişi

3. KİŞİLİ ANLATICI (GÖZLEMCİ ANLATICI): 3. Kişili anlatımlarda yazar gözlemcidir. Olayları dışarıdan gözlemler ve yazar duyduklarını, gördüklerini okuyucusuna anlatır. 3. Kişili anlatımlarda 3.tekil kişi ya da çoğul kişili anlatımdır.

Geldi: Kim geldi? O: 3. Tekil kişi

Okudular: Kim okudu? Onlar: 3. çoğul kişi

KORKAK FARE

Kedi korkusundan devamlı endişe içinde yaşayan bir fare vardır. Büyücünün biri, fareye acır ve onu bir kediye dönüştürür. Fare, kedi olmaktan son derece mutlu olacağı yerde bu kez de köpekten korkmaya başlar. Büyücü bu kez onu bir kaplana dönüştürür. Kaplan olan fare, sevineceği yerde avcından korkmaya başlar. Büyücü bakar ki ne yaparsa yapsın farenin korkusunu yenmeye imkân yok. Onu eski haline döndürür. Ve der ki:

-Sen cesaretsiz ve korkak birisin. Sende sadece bir farenin yüreği var. O yüzden ben sana yardım edemem.

“KORKAK FARE” METNİNİ İNCELEYELİM:

Olay: Korkak farenin korkularından kurtulamaması

Kişiler: Fare (korkak insanları temsil ediyor) ve büyücü

Yer: Yer belirtilmemiş

Zaman: Zaman Belirtilmemiş.

Anlatıcı: Üçüncü kişili anlatım (gözlemci anlatıcı)

DİCLE BALIKÇISI

Bir zamanlar “Dicle Balıkçısı” diye bir adam varmış. Talihiyle ünlü bir adammış bu. Öyle ki Dicle, balık yönünden zengin bir ırmak değilmiş. Balığa çıkanlar hep eli boş dönerlermiş. Böyleyken talihiyle ünlü kişi, ne zaman balığa çıksa sepetler dolusu balıkla gelirmiş. Balıkları satar, bol para kazanırmış. Herkes ona imrenerek bakarmış. “Ne şanslı adam.” derlermiş. “Kimse tek balık tutamazken o sepetler dolusu tutuyor. Belli ki bu adam Allah’ın sevgili kulu. Böylece adamın şansı dillere destan olmuş. Birisine iyi dilekte bulunmak için: “Allah sana Dicle Balıkçısı’nın şansını versin.” demek adet olmuş. Günün birinde bu balıkçı hastalanmış ve ölmüş. Cenazeyi kaldırmak için gelenler şaşırıp kalmışlar. Dicle balıkçısının evi kitaplarla doluymuş. Kitapların çoğu sularla, balıklarla ilgiliymiş. Ağ nasıl atılır? Hangi saatlerde balıklar suyun neresinde olur? Bu türden soruları yanıtlayan kitaplarımış bunlar. İşte o zaman adamın neden balık avından boş dönmediği anlaşılmış. Şansı okuduğu kitaplardan geliyormuş.

SIRA SİZDE: Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

1.Metinde ana olay nedir?

2.Olayın kahramanları kimlerdir?

3.Anlatılanlar ne zaman yaşanmıştır?

4.Olay nerede geçmektedir?

5.Anlatıcı kimdir?

ÖRNEK METİNLER ÜZERİNDE İNCELEYELİM:

Arkadaşlarla bir adaya gidiyorduk. Korkunç bir fırtınaya tutulduk. Tekne neredeyse alabora olacaktı. Korkudan hepimiz titriyorduk. Dalgalar bizi sürüklüyordu. Aniden bir bağırıp koptu: “Ada göründü!” Sanki hepimiz titremeyi unutmuştuk. O ses her tarafımızı sardı. Korkularımız mutlulukla yer değiştirdi.

Olay: Gemidekilerin fırtına nedeniyle düştükleri sıkıntı ve sonraki mutlulukları

Kişiler: Yazar ve arkadaşları

Yer: Denizde bir gemide (tekne)

Zaman: Kısa bir zaman dilimi

Anlatıcı: Birinci kişili anlatım (kahraman anlatıcı)

İKİNCİ METİN:

Bir sabah babam işe yetişmek için aceleyle hazırlanırken her zaman kapı önünde duran ayakkabısının tekini bulamamıştı. Önce çalındığını düşündü ama hırsızın ayakkabısının tekini kapı önünde bırakıp gitmeyeceğini, ikisini de alacağını düşünerek bu yargısından vazgeçti. O gün eski ayakkabılarını giyip işe gitti. Babamın ardından bahçeye çıkıp ayakkabının tekini aramaya başladım. Babama bir şey söylememiştim ama bunu yapan eminim ki köpeğimiz Oymak’tı.

Olay: Ayakkabısını bulamayan babanın eski ayakkabıları ile işe gitmek zorunda kalması.

Zaman: Bir sabah vakti

Yer: Kapı önü ve bahçe

Kişiler: Çocuk, baba ve köpektir. **Anlatıcı:** kahraman anlatıcı (1.kişili)

KONU İLE İLGİLİ SORULAR

Bir gün rüzgâr Güneş’le konuşuyormuş. Vuvv...Ben senden daha güçlüyüm demiş.
-Öyle mi? Demiş Güneş.
-Elbette demiş rüzgâr. Bunu sana göstereceğim. Bak şu aşağıdaki yaşlı adamı görüyor musun? Güneş eğilip bakmış.
-Görüyorum diye cevap vermiş.
Rüzgâr gururla:
-Gör bak! Onun ceketini çıkaracağım diye konuşmuş.
Güneş:
-Peki o zaman demiş. Haydi dene bakalım. Sonra bulutların arkasına çekilmiş. Merakla rüzgârı izlemeye başlamış
Rüzgâr bütün şiddetiyle esmiş. O estikçe yaşlı adam üşümüş. Üşüdükçe paltosuna sarılmış. Rüzgâr buna öfkelenmiş. Daha da şiddetli esmiş. Bu kez adam da paltosunu daha sıkı tutmuş. O ne kadar şiddetli estiyse adam da paltosuna o kadar çok sarılmış. Çünkü çok üşüyormuş.
Rüzgâr sonunda pes etmiş. Bu kez sıra Güneş’e gelmiş. Güneş bulutların arkasından çıkmış. Yaşlı adama sıcacık gülümsemiş. Yeryüzünü iyice ısıtmış. Adam pek sevinmiş. Yeryüzü ısındıkça adam da ısınmış. O da gülümsemeye başlamış.
-Artık paltoya ihtiyacım kalmadı diye düşünmüş. Ve paltosunu çıkarmış. Güneş rüzgara dönerek:
-Gördün mü demiş. Nazik olanlar zorbalardan her zaman daha güçlüdür.

SORU 1) Bu fabлда hikâye unsurlarından hangisi belirtilmemiştir?

- a) Olay b) kişiler c) yer d) zaman

SORU 3) Hangisinde anlatım birinci kişi ağzından yapılmıştır?

- a) Güneşin ilk ışıkları pencereden süzülürken uyanır, bütün işlerini öğlen olmadan hallederdi. Güne erken başlamak önemliydi onun için.
b) Tren, yemyeşil bir ormanın içinde ilerliyordu. Uykulu gözlerle etrafına bakındı. Henüz yolun bitmediğini anlayınca uyumaya devam etti.
c) Yıllarda da şimdi olduğu gibi saatlere büyük bir düşkünlüğüm vardı. Masa saatleri, kol saatleri, köstekli saatler... Ulaşabildiğim ne kadar saat varsa alır, saklardım.
d) Kitap okumanın insanın ruhunu dinlendirdiğine inanır, kitaplarla yatıp kitaplarla kalkardı. Yalnızlıktan şikâyet ettiğine hiç kimse şahit olmadı çünkü onun en iyi dostu kitaplardı.

SORU 5) Yamacın altındaki yoldan gelen minibüs, kıyametler koparıyordu. Sabahtan beri Gilman’ın içine bir kurt düşmüş, ya gelmezlerse diye, düşünüp duruyordu. Minibüsü görünce gözlerinin içi güldü, dağları taşları inleyen sevinçli sesiyle bağırdı: “Bakin! Bakın! Geliyorlar işte, yaşasın! Anneee...Koş,gele! Konuklar geldi.

Metnin yazarı, anlatımında aşağıdakilerden hangisinden yararlanmamıştır?

- a) Kişileştirmeden b) Yansıma sözcüklerden
c) Deyimlerden d) Ünlemlerden

SORU 7) Kapiyı Asya’ya çok benzeyen ama Asya olmayan biri açtı. Zayıf, esmer, uzun... İnci gibi dişlerle gülen biri... Fotoğraftaki kadın işte... “Merhaba Ekim, ben İnci” deyip yanaklarımdan öptü ve beni kendine doğru çekip bir güzel sarıldı. Yanakları parfüm, saçları şampuan kokuyordu. Miss! İşte, azarlamadı da. Tam tersine yıllardır tanıyor gibiydi beni. Birden rahatladım ve sarıldım ben de. “Asyaa, Arkadaşın geldi, bakar mısın” diye seslenerek içeri gitti İnci Hanım. Asya görünme de sesi duyuldu: “Burdayım!”

Bu metinle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisini söyleyemeyiz?

- a) Yazar anlatımında kişileştirmeye hem de benzetme sanatından yararlanmıştır.
b) Yazar, kahramanın fiziksel özelliklerine değinmiştir.
c) Anlatıcı olay kahramanlarından biridir.
d) Yazar, anlatımında duyulardan yararlanmıştır.

SORU 9) Vapur, rıhtımdan kalkıp Marmara’ya doğru hareket edince yolcu geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar. Hasan, vapurda eğlendi; gırl gırl işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara bakarak çok eğlendi. Beş yaşında idi. Peltek, şirin konuşmasıyla güverte yolcularını epeyce eğlendirmişti. Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşıncı Hasan durgunlaştı.

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Biyografi b) Anı c) Gezi Yazısı d) Öykü (Hikâye)

Genç bir adam, ülkenin uzak bir şehrinde yaşayan bilgeyi ziyaret etmek ister. Şehre gider, bilgenin evine misafir olur. Evde hiçbir lüks eşya yoktur. Sadece kitaplar, oturmak için minderler ve mobilya olarak da sadece küçük bir sehpayla eski bir iskemle vardır. “Sizin hiç mobilyanız yok mu?” diye sorar genç adam hayretle. “Peki, seninkiler nerede?” diye karşılık verir bilge. “Benimkiler mi?” der genç adam, şaşırmıştır. “Ben yolcuym, biliyorsunuz.” der. Bilgenin cevabı kısacıktır: “Ben de öyle!...”
SORU 2) Bu parçadaki olay, yer, zaman ve kişiler aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	Olay	Kişiler	Yer	Zaman
a)	Genç adamın bilgeyi ziyareti	Genç adam-bilge	Bilgenin evi	Belirsiz
b)	Genç adamın yolculuğu	Genç adam-bilge	Bilgenin evi	Akşamüzeri
c)	Genç adamın misafirliği	Genç adam ve yazar	Şehir	Belirsiz
d)	Bilgenin yaşayışı	Bilge ve yazar	Şehir	Akşamüzeri

SORU 4) Birce, yazmaya hemen o gece başlamış; el yazısı ile üç sayfa tutan öyküsünü öğretmenine verdiği gün içinde bir hafiflik duyumsamıştı. Ondan sonrası hızlı gelişmiş, öyküsü okulda seçilen beş öykünün içine girmiş, yarışmaya gönderilmişti.

Mikrofondaki ses ne zaman ismini okudu, öğretmenle birlikte nasıl sahneye çıktılar, ödülünü Milli Eğitim Müdürünün elinden ne zaman aldı, bilemiyordu.b

Metinle ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Öyküde anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmıştır.
b) Metinde açıklayıcı ve tartışmacı anlatım kullanılmıştır.
c) Öykünün başkahramanı “Birce”dir.
d) Öyküde olay Birce’nin katıldığı öykü yarışmasını kazanması.

SORU 6) Gizli geçidin siyah taş kapağı üçüncü çekişten sonra yerinden oynadı. Gümbürdeyerek yana kaydı, açılmaya başladı. Bir buçuk metrelik kör bir kuyu görünümündeki dehliz ortaya çıktı. Yukarıdan bakınca dik aç yaparak yerin derinliklerine inen yarı yıkık, geniş basamaklı taş merdiven gözüküyordu.

Metnin anlatımında aşağıdaki duyulardan hangisinden yararlanılmamıştır?

- a) Görme b) dokunma c) işitme d) koklama

Geceler soğuktu yine ama elimiz ayağımız buz kesmiyordu. Yeşeren toprağın, canlanan ağaçların ılık soluğuyla doluydu ortalık. Kendi kendime türküler söylüyordum içimden.

Akşam vakitlerinde evin yolunu tutardım ağır ağır. Adımlarımı boşluğa atar gibi yürürdüm yolda. Uykusuzlukla yorgunluk birlikte çökerdi omuzlarıma. Eve varınca kırk gün kırk gece uyuyacağımı sanırdım.

SORU 8) Aşağıdakilerden hangisi bu metnin ortak yönlerinden biri değildir?

- a) Deyim kullanılması b) Bilgilendirici metinden alınması
c) İkilemeye yer verilmesi d) Birinci kişi ağzından anlatılması

**ÜMMÜHAN DURMUŞ ŞİMŞEK
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ
10 Nisan 2020**

Yanıt anahtarları: 1.D / 2.A / 3.C / 4.B / 5.B / 6.D / 7.A / 8.B / 9.D